

Les fal·làcies històriques

FRANCESC ALBARDANER I ILORENS

Fa uns mesos que es projecta pels Països Catalans una pel·lícula que du per títol *L'apropiació del descobriment d'Amèrica: una conspiració d'estat?*, dirigida per David Grau, i que vol demostrar com l'existència d'una gran censura de tipus polític, menada per la maquinària burocràtica castellana a partir del segle XVI, va alterar radicalment els fets més fonamentals de la història de Catalunya i, especialment tot el que fes referència al descobriment del nou món per Cristòfol Colom. El guió està basat en les teories que ha divulgat àmpliament l'escriptor Jordi Bilbeny, tant en articles curts de diaris i revistes, com en els dos llibres que ha publicat sobre aquestes matèries, com són *Brevíssima relació de la destrucció de la història* (Els Llibres del Set-ciències, Arenys de Mar, 1998), o bé *La descoberta catalana d'Amèrica. Una reflexió sobre la manipulació de la història* (Edicions Gargot, Granollers, abril 1999). Al llarg dels darrers anys el setmanari EL TEMPS ha publicat diversos articles de Jordi Bilbeny (núms. 633 i 687) i darrerament ha publicat una entrevista amb ell a les pàgines 24-27 del número 1.001 (19 a 25 d'agost del 2003), articles en els quals l'escriptor Jordi Bilbeny ha anat desgranant els seus punts de vista sobre el que ell considera llums i ombres del descobriment d'Amèrica.

La pel·lícula *L'apropiació del descobriment d'Amèrica: una conspiració d'estat?* és un reportatge que recull totes les hipòtesis de Bilbeny i que ell eleva a la categoria de teories demostrades i indubtables com són, entre d'altres:

- 1- La catalanitat de Cristòfol Colom.
- 2- La identificació de Cristòfol Colom amb Joan Colom i Bertran, de la família dels Colom de Barcelona Cardona.
- 3- La inexistència del port de Palos de la Frontera (Huelva) a la baixa edat mitjana.
- 4- La sortida de les tres caravel·les que feren el primer viatge del descobriment l'any 1492 del port de Pals del Baix Empordà (Girona).

5- L'estricta catalanitat de tota, o quasi bé tota, la tripulació que participava en el primer viatge de descoberta.

6- El finançament de la primera expedició de descobriment fou cobert per part d'organismes i personatges de la Corona d'Aragó.

7- La identificació de Juan de La Cosa ("vizcaíno"), súbdit de Castella amb Jean de Cossa, altrament dit Giovanni Cossa, súbdit de Rainer d'Anjou.

8- La identificació de la primera i legítima esposa de Cristòfol Colom amb Felipa de Coimbra i d'Urgell, néta del comte d'Urgell el dissortat, rival de Ferran de Trastàmara, en comptes de la universalment acceptada com a Felipa Monis de Pelestorello.

Segons Bilbeny, aquestes noves teories, que revolucionarien molts punts de la història del descobriment d'Amèrica si fossin certes, no ens han arribat a nosaltres perquè la censura de l'estat castellà les va adulterar, canviar o simplement substituir per una altra versió de la història per raons d'estat, per protegir els interessos de la corona castellana tant a la Península com a les colònies americanes. La pel·lícula té dues finalitats ben clares: en primer lloc, denunciar el fet, de tots conegut per altra banda, que la historiografia depèn de qui escriu la història i que, per tant, la història de Catalunya i dels catalans ha estat manipulada i adulterada per les forces que han dominat el nostre país i, en segon lloc, reblar el clau d'aquesta manipulació amb uns exemples ben espectaculars per tal de demostrar clarament aquests fets perversos de l'adulteració de la nostra història.

I si les noves teories de Jordi Bilbeny fossin radicalment falses i algun historiador castellà o de la nacionalitat que fos ho denunciés, no es produiria immediatament com a conseqüència que la primera premissa del seu discurs també seria considerada falsa? La conseqüència fóra un debilitament molt important per continuar defensant que la història

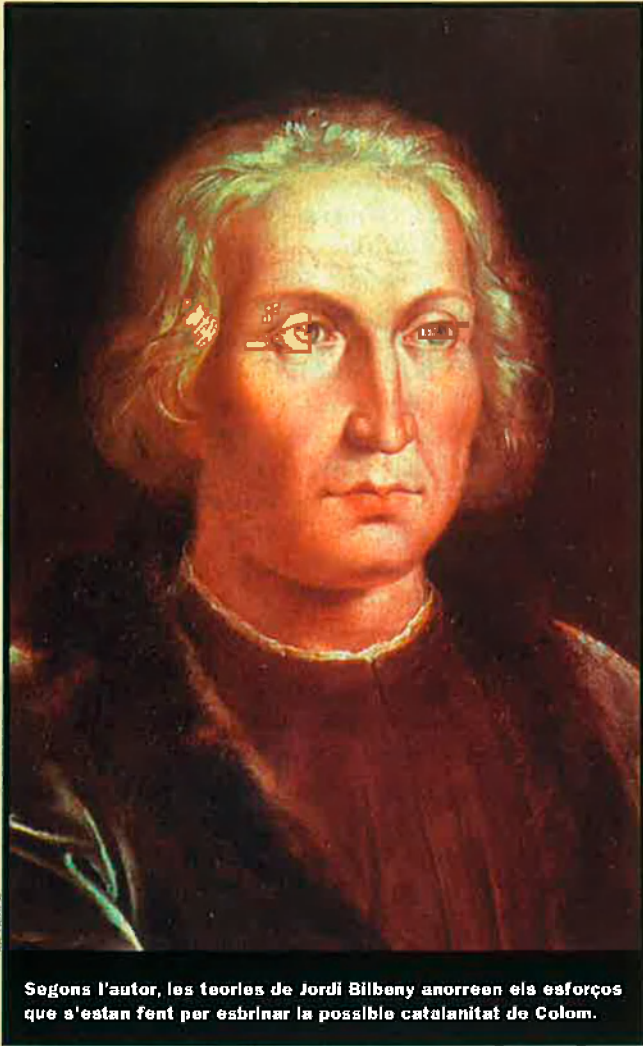
de Catalunya ha estat tergiversada i manipulada, la qual cosa seria radicalment negativa per a Catalunya. I tanmateix, la veritat és que les noves teories de Jordi Bilbeny són pures fal·làcies com ara demostrarem amb diversos exemples.

Joan Colom i Bertran fou un noble català d'una família de banquers ennoblits de Barcelona i que prengueren part de manera molt activa a favor de la Generalitat en la Guerra Civil catalana de 1462 al 1472. Només cal recordar que el seu germà Francesc Colom i Bertran va ser president de la Generalitat com a cap del braç eclesiàstic en aquest període. Joan Colom va ser tonsurat l'any 1425, i com que els nens eren tonsurats entre els 8 i els 12 anys en entrar a les escoles de les catedrals, la seva data de naixement es trobaria entre els anys 1413 i 1417. L'any 1433 ja tenia la majoria d'edat, partint del testament del seu pare Jaume Colom, i, per tant, en Joan Colom hagués tingut una edat compresa entre els 75 i els 79 anys l'any 1492 si hagués estat Cristòfol Colom descobridor d'Amèrica. La identificació de Joan Colom i Bertran amb Cristòfol Colom cau per la seva base amb aquestes dades incontestables per documents existents al fons Grimal del Centre d'Estudis Colombins de Barcelona i que Jordi Bilbeny, membre també d'aquest Centre, coneix perfectament.

La impossibilitat d'identificació queda reblada per un altre document del fons Grimal en què es demostra que Joan Colom i Bertran morí abans de l'any 1488, i, per tant, no va poder descobrir Amèrica.

Negar l'activitat marinera de la vila de Palos de la Frontera (Huelva) a la baixa edat mitjana és una temeritat, ja que són nombrosíssims els documents que s'hi refereixen en aquest període. I encara que Bilbeny afirmi que els rius Tinto i Odiel no tenien suficient calat per permetre que vaixells com les caravel·les remuntessin aquests rius, els fets registrats documentalment en aquell període demostren tot el contrari. Però Bilbeny

de Jordi Bilbeny

Segons l'autor, les teories de Jordi Bilbeny anorreen els esforços que s'estan fent per esbrinar la possible catalanitat de Colom.

necessita negar l'evidència històrica per poder afirmar que Pals sí que en tenia, de port i activitat marinera a la baixa edat mitjana, la qual cosa ha meravellat tots els historiadors gironins, que encara riuen ara.

El finançament del primer viatge del descobriment d'Amèrica és un capítol molt ben estudiat i en què s'emporta tot el protagonisme Lluís de Santàngel, que fou qui en va avançar la part més important. Si Colom va finançar la seva part amb diners provinents dels Medici de Floència o del papa Innocenci VIII a través del banquer genovès Pinello, soci de Lluís de Santàngel en diversos negocis, o si va procedir d'un *lobby* dels

jueus aragonesos de la mà d'Isaac Abravanel, els Cavalleria o Gabriel Sanchez, no té més importància. El que resulta evident és que la corona catalana no hi va participar, perquè estava arruinada entre altres raons, i que el préstec de Santàngel es va tornar amb fons de la Santa Hermandad de Castella.

Juan de la Cosa, mariner "vizcaíno" com es deia en aquella època, va morir en una batalla contra els indis de les selves de Colòmbia i, per tant, el seu cos restà enterrat en terres americanes. Giovanni Cossa, descendent dels senyors feudals d'Ischia i súbdit de Rainer d'Anjou, fou enterrat a l'església de Santa Marta de Tarascón en una

magnífica tomba de marbre esculpida pel Laurana. Tota identificació en un sol personatge és impossible.

Poca cosa sabem de les nétes del comte Jaume d'Urgell el dissortat i les seves peripècies per terres portugueses. Pocs dades històriques tenim també de l'esposa de Cristòfol Colom, però en canvi tenim més dades de la seva germana i el seu cunyat, Violante Monis i Miquel Moliart, residents un temps a Huelva. La relació de Colom amb aquest matrimoni portuguès, el Moliart-Monis, està provada amb cartes i àpoques autògrafes de Colom. Quina prova, per petita que sigui, pot aportar Jordi Bilbeny per sostenir la seva suposició de

la suplantació per part de la censura espanyola de la figura de Felipa de Coimbra i d'Urgell, per una Felipa Monis de Perestrello?

Un cop estudiats els grans descobriments de Bilbeny per aportar nova llum a la història universal i especialment de Catalunya, resulten pures fal·làcies. Com pot afectar aquesta frivolitat històrica de Bilbeny a la recerca i divulgació de la possible catalanitat de Cristòfol Colom? Molts dels membres del Centre d'Estudis Colombins pensen que la divulgació de les teories de Bilbeny significarà anorrear tots els ingents esforços que hem estat fent els darrers onze anys des del nostre centre per difondre les raons que ens han portat a defensar que Cristòfol Colom podia ser d'origen català. A partir d'ara ens sentirem dir allò de: "Sí, home, Colom era català i salpava del port de Pals de l'Empordà. Que em vols pendre el pèl?". Intentar demostrar els estralls de la censura espanyola en la història de Catalunya sobre la base d'unes noves proves falses de soca-rel és fer un molt mal servei a la història i a Catalunya. Al Centre acceptem les hipòtesis de treball més degavellades del món, sempre que no se'n pugui demostrar feaentment la inconsistència o falsedat. Jordi Bilbeny, tot i saber que moltes de les seves hipòtesis no s'ajusten als fets reals de la història, continua intentant ajustar el passat als seus desitjos personals i difonent-les com si res. Com hem de qualificar aquesta postura de gran irresponsabilitat?

Per tot això desaconsellem anar a veure aquesta pel·lícula i esperem que Televisió de Catalunya no tingui la gosadia de passar per la petita pantalla aquest conjunt de fal·làcies presentades com les noves veritats incontestables de la nostra història.

*Francesc Albardaner i Llorens
és membre del Centre d'Estudis
Colombins d'Omnium Cultural de
Barcelona*